

Framløga løgmans á ólav søku 2006



Harra formaður.

Løtan við skrudgongu, guds-tænastu og kórsangi kennist tignarlig. Tjóðin øll steðgar á og fer úr gerandishaminum. Vit kenna felagsskapin so veruligan - kenna, at vit eru partur av sama samleika. Ivaleyst ásanna vit øll, at tað er ein framíhjárættur at vera borgari í hesum samfelag, sum er okkara, og sum vit øll eru so ómetaliga góð við. Hetta er góður førningur at hava við sær á ferðini, nú vit gerast alt meira partur av alheiminum.

Hóast ein hevur verið við í mong ár, so kennir ein framvegis hátiðina so ítøkiliga, tá ið farið verður oman í dómkirkjuna - nú fyri seinastu ferð í eina danska kirkju. Tú kennir ylin fara ígjøgnum teg, tá ið kórsangurin tekur at ljóma á Tinghúsvøllinum. Og soleiðis kennist eisini henda løtan, har eg fyri triðju ferð skal bera ólav søkurøðuna fram.

Men samstundis ber hetta boð um, at fjørðurin hjá sitandi samgongu er meira enn hálv-rógvin. Vit standa á gáttini til okkara seinastu heilu tingsetu í hesum valskeiði, og hóast vit hava rokkið nógv av setningini okkara, so eru enn mong týðningarmikil mál at avgreiða.

Vit lögdu fyri í 2004 við at siga, at vit ynsktu at skapa álit og arbeiðsfrið, tí hetta var fyrirtreytin fyri, at vit kunnu røkka úrslitum. Hetta vísti seg at bera til.

Vit ynsktu at fáa vent búskapargongdini við at reka ein varn-

an, men tó arbeiðsstimbrandi búskaparpolitikk, og alt bendir á, at hetta hevur eydnast.

Vit vildu fáa viðurskiptini í sjálvstýrismálinum á føroyskar hendur, so at framtíðar tilgongdin skuldi liggja í hondunum á Føroya fólki og hesum høga tingi. Hetta er eisini komið í rættlag.

Tað kennist hugaligt, men lat tað vera okkum ein íbirtari til ikki at setast hendur í favn, men at halda áfram og greiða tey mongu týðningarmiklu málini, sum krevja skilagóðar loysnir. Og til hetta arbeiðið hava vit brúk fyri øllum góðum kreftum, eisini frá andstöðuni.

Harra formaður.

Tað stendur væl til í Føroyum. Okkara búskapur er vorðin betri seinasta árið, og útlitini eru í lötuni bjørt fyri land okkara. Vit fegnast um, at arbeiðsloysið er sera lítið - minni enn í flestu Norðurlondum og í ES. Inntøkurnar í landskassan vaksa, samstundis sum Landsstýrið, eins og vit lovaðu, hevur givið skattalætta, sum stimbrar hugin at arbeiða og harvið eisini búskapin. Lønartútgjalding arnar eru øktar. Tað gongur væl í flestu pørtum av okkara vinnulívi. Trygga politiska støðan skapar álit, sum saman við einum skynsomum búskaparpolitikki gevur dirvi og trúgv upp á framtíðina.

Familju- og bústaðarpakki

Hóast búskaparstöðan er góð, so eru tað enn tíverri tey, ið ikki hava nóg góðar figgjarligar umstøður.

Vit síggja, at húsaprísirnir hækka dag um dag. Tað kostar nú so nógv at keypa sær hús ella íbúð í miðstaðarøkinum, at tað nærur er vónleyst hjá ungum familjum, skulu tær ikki at binda seg figgjarliga til langt inn í ellisár. Oljuprísirnir eru methøgir, og tí er tungt at húsast hjá nógvum familjum og hjá eldri fólki.

Hetta vilja vit - og hetta fara vit - at gera nakað við!

Familjan fer at standa fremst í raðfestingunum á komandi figgjarlóg. Bústaðarpakkin, sum Landsstýrið fer at leggja fram, fer at gera tað lættari hjá ungum fólki og familjum at seta búgv og fer eisini at betra um møguleikarnar hjá fólki við serligum tørvi at fáa sær egnan bústað.

Hetta fara vit at gera við tveimum lógaruppskotum - einum um lútaíbúðafeløg og einum um bústaðapartafelag. Skipanin við lútaíbúðafeløgum ger tað lættari hjá fólki við lægri inntøkum at seta fótur undir egið borð. Somuleiðis fara eldri fólk at kunna skifta hús síni um við minni bústaðir. Við hesum gerst bústaðarmynstrið fjølbroyttari.

Lógin um bústaðapartafelag fer at skipa Húsálansgrunnin og Íbúðagrundin í eitt alment partafelag, sum skal figgja bústaðir til fólk við serligum tørvi.

Landsstýrið fer at gera tað møguligt hjá lesandi at fara í barnsburðarfarloyvi, so at korini hjá teimum gerast betri.

Vit fara at leggja barnafrádráttin um til eitt útgjald. Hetta merkir, at eisini tey, sum onga arbeiðsinntøku hava, fáa barnastuðul. Umframt hetta ætlar Landsstýrið at hækka stuðulin til barnafamiljur við serligum tørvi.

Landsstýrið fer at leggja fram uppskot um sjúkradagpeningalóg, sum fer at gera, at tímalønt fáa betri møguleikar at vera heima hjá sjúkum børnum, og eitt uppskot um felags foreldramyndugleika fyri at styrkja støðuna hjá bæði børnum og foreldrum.

Vit hava longu økt inngjaldið í Samhaldsfasta, og samsvarandi er útgjaldið nú hækkað. Frá 1. januar næsta ár fer tað veruliga at merkjast, tí tá hækkar útgjaldið munandi. Saman við reguleringini av fólkapensjónini fer ein fólkapensjónistur, sum ikki hevur aðra munandi inntøku, at fáa 9.000 kr., og eini hjún 15.000 kr. um mánaðin.

Harumframt fer Landsstýrið at fremja ein víðfevnandi eftirlønareform, sum fer at bera við sær, at allir borgarar sum frá líður fara at gjalda til eigna eftirlønarskipan. Hetta er ein neyðugur lutur fyri at tryggja komandi ættarliðum góðpensjóns- og eftirlønarviðurskipti. Eitt álit um pensjónsreformen kemur nú í heyst.

Visjón 2015

Í fjør nýtti eg stóran part av ólav søkurøðuni til at umrøða hugsanirnar aftan fyri Visjón 2015, sum er eitt av hjartamálunum hjá Landsstýrinum. Sum kunnugt hevur Landsstýrið sett strategibólkar at gera uppskot til mál og ítøkiligar ætlanir fyri samfelag okkara. Somuleiðis setti Landsstýrið eitt visjónstorg, sum er breitt umboðað av politisku skipanini, umframt av arbeiðstakarum, arbeiðsgevarum og áhugafeløgum. Visjónstorgið viðger og umrøður tað arbeiði, sum strategibólkarnir leggja fram.

Arbeiðið higartil hevur gingið væl, og fólkið hevur tikið visjónina til sín. Almennigurin viðger visjónina í álvarsemi, konstruktívt og jaliga, og við hvørt meira kritiskt og neiliga. Tað er umráðandi at vit kjakast, og at vit lita longur fram - at hugarenslið verður strekt munandi longri enn til næsta val. Tí kjakið er grundarlagið undir teimum avgerðum, vit skulu taka, fyri at fáa samfelagið, vit ynskja okkum í 2015.

Eg skal her leggja dent á, at bólkarnir koma við teimum uppskotum, sum teir meta vera rættast - óheft av samgonguskjalinum ella politiska viljanum annars. Landsstýrið fer gjølla at viðgera uppskotini, ið koma frá strategibólkunum.

Í juni varð skipað fyri fyra visjónsdøgum, har teir ymsu strategibólkarnir lögdu fram tey mál, sum teir meta, at vit eiga at seta okkum. Í lötuni arbeiða bólkarnir við at leggja strategiir fyri hesi mál, og í heyst fara teir at leggja endaliga arbeiði sitt fyri Visjónstorgið.

Landsstýrið vil nýta hetta arbeiðið til at finna felags semjur og felags kós á økjum, har tað er avgerandi neyðugt at leggja langtíðarætlanir - eitt nú um vinnukarmar, gransking og skúla verk.

Fólkaskúlin

Eg nevndi fyrst í røðuni, at vit fara at leggja dent á familjuna á komandi figgjarlóg. Skúlaverkið, sum er grundarsteinur í Visjón 2015, fær eisini fremsturaðfesting. PISA-undankanningin, sum varð almannakunngjørd í vár, bendi á, at føroyskir næmingar eru ikki nóg væl fyri fakliga.

Landsstýrið hevur tikið hesa niðurstøðu í allar størsta álvara og hevur viðgjørt kanningina saman við øllum skúlaleiðarum í fólkaskúlanum.

Bøstast skal um umstøðurnar hjá øllum næmingum, bæði teimum, sum duga væl, og ikki minni hjá teimum, sum tørvar hjálp.

Størri áherðsla skal leggjast á byrjanarundirvísingina, serliga í føroyskum og støddfrøði. Málið er, at næmingarnir duga at lesa eftir annað skúlaár. Umráðandi er at menna bæði lesiførleikan

og lesiáhugan hjá næmingunum og at skipa so fyri, at teir fáa fjølbroytt og mennandi tilfar á móðurmálinum.

Umframt fráfaringarroyndirnar er ætlanin at seta í verk støðuroyndir, til dømis í 3., 5. og 7. flokki, sum ein lið at eftirmeta undirvísingina í skúlanum.

Næsta PISA-kanningin verður á vár 2009, og tá skulu Føroyar vera líka væl fyri sum hini Norðurlondini.

Arbeitt verður við at gera skúlan betri til at taka ímóti næmingum við serligum tørvi og at styrkja sernámsfrøðiliga tænastruna, eitt nú við tænastruindum kring landið. Tann fyrsta eindin er sett á stovn í Eysturoynni. Næstu eindirnar skulu eftir ætlan vera í Suðuroy og Streymoy.

Fakligi førleikin hjá lærarum hevur sjálvandi størstan týðning fyri fólkaskúlan, og sum ein avgerandi liður í menningini skulu lærara- og pedagogútbúgvingarnar styrkjast munandi. Næsta vár verður lógaruppskot um at nútímansgera læraraútbúgvingina lagt fyri tingið. Ætlanin er at skipa lærara- og pedagogútbúgvingarnar á bachelorstigi. Hesar útbúgvingar skulu í framtíðini í allar mátar vera eins góðar og tilsvarandi útbúgvingar í ES og grannalondum okkara. Hetta er neyðugt, skulu lærarar og pedagogar taka ímóti støðugt vaksandi avbjóðingum.

Fiskivinnan

Seinasta tíðin hevur verið merkt av nógva kjakinum um keyp og sølu av fiskiloyvvum. Hetta er ikki nýtt fyrbrigdi, men hevur verið ein veruleiki í rættiliga nógva ár, tó uttan at nøkur haldbar politisk loysn er funnin.

Landsstýrið tekur spurningin í fullum álvara og hevur sett hol á eina politiska viðgerð, sum fer at hava við sær eina heilt nýggja lóg um vinnuligan fiskiskap.

Millum annað skal henda politiska viðgerðin taka støðu til spurningar sum at staðfesta ognarrættin, og undir hesum uppsøgn av veiðiloyvvum, brúksskyldu, tilfingisgjald og møguleikar hjá tí almenna at selja fiskirættindi.

Landsstýrið fer at arbeiða fyri atlimaskapi í FAO, sum er matvøru- og landbúnaðar felagsskapurin hjá ST. Hetta er ein góður samskiptisdepil hjá heimins fiskivinnulondum. Atlimaskapur fer at geva okkum ein virknari og sjónligari leiklut sum fiskivinnutjóð í alheimshøpi, og vit fáa eisini høvi at gera vart við okkum á røttum stað.

Størsta framstigið í samráðingunum um fiskiveiðuavtalur fyri 2006 var semjan, sum loksins varð gjørd við Ísland, Noreg og ES um, hvussu svartkjastastovnurin skal umsitast. Okkara samráðingarfólk áttu stóran lut í hesi semju, sum undir givnum fortreytum var sera góð.

Støðug menning í fiskivinnuni skal styrkja um kappingarføri